

ВІДГУК
офіційного опонента доктора економічних наук, професора
МІНАКОВОЇ СВІТЛАНИ МИХАЙЛІВНИ на дисертаційну роботу
Шушко Ольги Олегівни
на тему «ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ ШЛЯХОМ ЕКОНОМІЧНОЇ
ЕКСПЕРТИЗИ», представлену на здобуття наукового ступеня кандидата
економічних наук за спеціальністю **08.00.03 – Економіка та управління**
національним господарством

Актуальність теми дисертаційної роботи. Розвинуті суб'єкти господарювання пов'язують власні стратегії розвитку із створенням дієвої системи внутрішнього контролю, яка підтримує стабільність, забезпечує пом'якшення наслідків зовнішніх шоків та попередження ризиків, допомагає керівництву протистояти розбалансуванню у прийнятті управлінських рішень. Суб'єкти господарювання, які не здійснюють самоаналіз, самоконтроль та самооцінювання відповідно до сучасних ринково-технологічних тенденцій та нормативно-правових засад ведення обліку, формують групу ризику та небезпеки ведення господарської діяльності. Їх слабкі місця в обліку призводять до неефективного перерозподілу та використання внутрішніх ресурсів, формування нераціональної економіко-виробничої структури, шахрайства тощо, виявлення яких здійснюється засобами економічної експертизи.

Відповідно до нових умов зовнішнього середовища, формуються відповідно і нові виклики для забезпечення економічної безпеки національної економіки, відповідність яким дає змогу вийти на траєкторію економічного зростання та розвитку шляхом активізації застосування та розвитку процедури проведення економічної експертизи як цілісного незалежного фахового інституту.

В такій ситуації дослідження шляхів забезпечення економічної безпеки національної економіки засобами економічної експертизи в умовах динамічних трансформацій соціально-економічних процесів, в рамках окремого наукового дослідження Шушко Ольги Олегівни, є актуальним і

становить як науковий, так і практичний інтерес. Науковий імператив проведеного дослідження підсилюється необхідністю прийняття положень Проекту Стратегії сталого розвитку України 2030, яка має створити передумови для зростання держави та забезпечення її всебічної безпеки.

Тому дисертаційна робота Шушко Ольги Олегівни, в центрі якого знаходиться саме проблема обґрунтування шляхів застосування всього спектру засобів економічної експертизи для забезпечення економічної безпеки національної економіки, є ваговою і для розвитку теорії, і методології, і для вирішення практичних проблем економіки країни.

За мету в дисертаційній роботі поставлено забезпечення економічної безпеки національної економіки засобами економічної експертизи в умовах динамічних трансформацій соціально-економічних процесів, для її досягнення поставлено і вирішено низку завдань, котрі стосуються наступного: дослідити суть, роль та особливості проведення економічної експертизи; охарактеризувати суть економічної безпеки та роль, яку відіграє економічна експертиза для її забезпечення; оцінити стан економічної безпеки країни; оцінити макроекономічне фінансове становище суб'єктів господарювання методами експертних досліджень; проаналізувати загрози економічній безпеці національної економіки; удосконалити державну методику проведення економічної експертизи заробітної плати як вагового показника соціально-економічного розвитку та безпеки національної економіки; удосконалити державну методику проведення економічної експертизи інвентаризації як фактора-ризиків економічної безпеки національної економіки.

Об'єкт дослідження є процес забезпечення економічної безпеки національної економіки засобами економічної експертизи. Предмет дослідження стали теоретичні, методичні, прикладні та концептуальні засади для забезпечення економічної безпеки національної економіки засобами економічної експертизи.

Зв'язок дисертації з науковими програмами, планами та темами.

Дисертаційна робота виконувалася за планами науково-дослідних робіт Класичного приватного університету: «Сучасні проблеми модернізації та структурних трансформацій економіки Придніпровського регіону» (номер державної реєстрації 0114U006322), де здобувачем розроблено структурно-функціональну модель проведення економічної експертизи річної інвентаризації; «Науково-методичне забезпечення фінансово-економічних процесів» (номер державної реєстрації 0116U004350), де здобувачем удосконалено методичний підхід до проведення економічної експертизи сум заробітної плати як вагомого показника соціально-економічного розвитку та безпеки національної економіки; «Розвиток національної економіки в контексті сучасної економічної теорії» (номер державної реєстрації 0116U000798), де здобувачем розвинуто експертний підхід до макроекономічного оцінювання фінансового стану суб'єктів господарювання як фактора економічної безпеки національної економіки.

Ступінь обґрунтованості й достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Ознайомлення зі змістом дисертаційної роботи, авторефератом та науковими публікаціями автора дає підстави для визнання того, що теоретико-методичні положення, практичні висновки і рекомендації, сформульовані дисертантом, є достовірними.

Достовірність теоретичних узагальнень, висновків та рекомендацій забезпечується обраним системним підходом та загальнонауковими і спеціальними методами дослідження, серед яких використано наступні: індукції, дедукції, аналізу, синтезу, узагальнення, абстрагування, уточнення, термінологічного аналізу, структуризації, експертного оцінювання, таксономії, імітаційне моделювання, трендовий аналіз, статистичний, фінансовий аналіз, структуризація, параметризація, метод обліку й економічного аналізу, критичний аналіз, концептуалізація.

Джерельна база дослідження охоплює значну кількість зарубіжних і вітчизняних теоретичних досліджень, аналітичних робіт, нормативно-правових документів, статистичної інформації, які роблять наукові положення та практичні рекомендації достатньо обґрунтованими.

Окремі авторські напрацювання знайшли своє впровадження в діяльності провідних інститутів, зокрема, в практичній діяльності Запорізького науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України (довідка № 19/108/1-52 від 06.02.2019 р.), Запорізької обласної організації Товариства «Знання» України (довідка № 60-18 від 22.02.2018 р.), у навчальному процесі Класичного приватного університету під час викладання дисциплін (довідка № 01-19 від 11.02.2019 р.).

Наукова новизна результатів дисертаційної роботи. Елементи сформульованої у дисертації наукової новизни поглиблюють концептуальне бачення та методику реалізації процедури економічної експертизи як інструменту забезпечення економічної безпеки національної економіки.

В ході дослідження автор висуває гіпотезу щодо ступеню суб'єктивності змісту висновків економічної експертизи, зв'язку методології економічної експертизи і забезпечення стану економічної безпеки національної економіки. Доказовою базою роботи виступають результати методичних та прикладних досліджень як з питань оцінювання стану економічної безпеки національної економіки так і методичної реалізації в означеній сфері процедури економічної експертизи. В результаті підтвердження достовірності висунутих припущень, автор забезпечує внесок у розвиток економічної теорії та методики в частині:

удосконалено:

– структурно-функціональну модель економічної експертизи проведення річної інвентаризації, доцільність якої обґрунтовано суттєвим впливом на економічну безпеку національної економіки виявленими значними обсягами нестач, зносу, втрат активів. В основу моделі покладено певну послідовність етапів проведення річної інвентаризації у розрізі

відповідальності задіяних суб'єктів та синхронізації порядку їх дій із системним баченням економічним експертом особливостей функціонування соціально-економічних процесів. Застосування моделі дає змогу системі державного контролю стимулювати збільшення якості проведення інвентаризації шляхом удосконалення використання змісту відповідних нормативно-правових документів, спрощення процедури проведення економічної експертизи за рахунок логічного звуження меж експертного пошуку, забезпечуючи при цьому високий рівень достовірності, точності, логічності висновку та скорочення терміну, необхідного для його обґрунтування;

– методичний підхід до проведення економічної експертизи заробітної плати як вагомого показника соціально-економічного розвитку та безпеки національної економіки, в основу якого покладено параметризацію заробітної плати, визначення причин основних конфліктів та можливостей забезпечення діючими державними методиками, необхідними для отримання достовірних висновків економічної експертизи щодо правильності нарахування та виплати заробітної плати. Підхід передбачає проведення економічної експертизи за визначеними нормативно-правовими актами з ланцюговою послідовністю формування сум заробітної плати, їх відхилень на окремих етапах ведення обліку, що дає змогу знизити ймовірність появи системної помилки, підвищити рівень достовірності загального висновку експерта, забезпечити мінімізацію витрат часу, наочність та прозорість схеми його побудови, що в цілому сприяє вчасному прийняттю управлінських або судових рішень;

набуло подальшого розвитку:

– теоретичні положення щодо достовірності висновку економічної експертизи як фактора економічної безпеки. За результатами критичного аналізу доведено гіпотезу про те, що рівень достовірності висновку економічної експертизи є похідною від рівня достовірності первинних досліджуваних документів. Обмеженість дій економічного експерта

внаслідок регламентованого обмеження засобів проведення експертизи та неспроможності здійснення фактичного огляду об'єкта дослідження зумовлює доцільність врахування у його висновках цього факту, що змінюватиме сприйняття змісту результатів зацікавленими особами. Таким чином, достовірність висновку економічної експертизи характеризується та обмежується тільки з нормативно-правової точки зору, що для встановлення дійсних фактів проведення операцій є недостатнім, тому достовірність висновку експерта не може бути абсолютною, що вкрай важливо враховувати при прийнятті управлінських або судових рішень;

– експертний підхід до макроекономічного оцінювання фінансового стану суб'єктів господарювання як фактор економічної безпеки національної економіки, в основу якого покладено розроблену модель відповідного інтегрального показника, побудованого засобами фінансового аналізу, таксономії, факторних навантажень та імітаційного моделювання, що під час практичного застосування дає змогу економічному експерту підвищити якість і достовірність результатів експертного висновку за рахунок використання отриманих значень у процесі доказування чи спростовування фінансової спроможності суб'єкта;

– експертний підхід до оцінювання рівня економічної безпеки національної економіки, в основу якого покладено комплексний макроекономічний багатопрофільний показник, який включає сировинно-ресурсну, енергетичну, фінансову, соціальну, інноваційно-технологічну, продовольчу та зовнішньоекономічну складові економічної безпеки та характеризує поточний узагальнений стан економіки країни, визначає її здатність до відтворення. Перевагою підходу є те, що можливі інтервали вагомості окремої групи показників визначені відповідно до стратегії економічного розвитку країни, що забезпечує високу точність, реалістичність та достовірність отриманих значень рівня економічної безпеки національної економіки, тенденцію змін яких рекомендовано враховувати при

обґрунтуванні державної політики забезпечення економічної безпеки національної економіки.

Дослідження здійснено в межах системного та процесного підходів, що забезпечило можливість отримати нові науково-методичні результати, цінність яких полягає у поєднанні методики економічної експертизи та завдань забезпечення економічної безпеки національної економіки.

Науково-практична значимість результатів дослідження. В дисертації Шушко Ольги Олегівни обґрунтовано науково-методичні та концептуальні положення, практичне застосування яких дає змогу забезпечити засобами економічної експертизи необхідний стан економічної безпеки національної економіки.

Практичне значення мають розроблені в роботі: структурно-функціональну модель економічної експертизи проведення річної інвентаризації; методичний підхід до проведення економічної експертизи заробітної плати; експертний підхід до макроекономічного оцінювання фінансового стану суб'єктів господарювання; експертний підхід до оцінювання рівня економічної безпеки національної економіки.

Науково-практична значимість проведеного дослідження полягає в тому, що розробки та положення дисертації за рахунок синтезу засад економічної експертизи та ризик-орієнтованої концепції економічної безпеки національної економіки дають змогу забезпечити прийняття ефективних господарських рішень в умовах невизначеності та вирішення спірних питань.

Повнота викладу в публікаціях наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Положення наукової новизни, висновки та рекомендації, які сформульовано в дисертації, одержані автором достатньо апробовані.

Основні положення, висновки й результати дисертації опубліковано в 15 наукових працях, з яких: 9 – статті в наукових фахових виданнях (з них 2 – у виданнях України, включених до міжнародних наукометричних баз, 1 – у закордонному виданні), 6 – матеріали конференцій. Загальний обсяг

публікацій – 5,61 д. а. Повнота викладу основних результатів дисертаційної роботи відповідає вимогам Міністерства освіти і науки України щодо публікацій основного змісту дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата наук.

Зауваження до змісту й оформлення дисертаційної роботи.

Оцінюючи позитивно дану дисертаційну роботу, слід констатувати, що вона не позбавлена певних зауважень та дискусійних положень.

1. Досліджуючи основні положення дисертації, на наш погляд, доцільно було б навести загальну методологію наукового дослідження з метою наочної демонстрації постановки проблеми, виявлення спектру альтернатив її вирішення та передбачення їх результативності.

2. У підрозділі 2.1 дисертації удосконалено експертний підхід до оцінювання рівня економічної безпеки національної економіки, в основу якого покладено комплексний макроекономічний багатoproфільний показник. Потребує додаткового пояснення, на якому етапі дослідження залучаються саме експертні підходи і які висновки в результаті експертизи було отримано.

3. У першому та третьому розділах дисертації автор підіймає питання про достовірність результатів економічної експертизи як фактора забезпечення економічної безпеки національної економіки. Доцільно було б обґрунтувати критерії та побудувати нечітку модель оцінювання достовірності висновку за удосконаленими методиками проведення економічної експертизи результатів інвентаризації та обліку заробітної плати, що дало б змогу кількісно, а не гіпотетично оцінити ступінь достовірності висновків.

4. У розділі 1.2 дисертації автор зазначає, що існуюча процедура економічної експертизи загалом базується на методології проведення експертних досліджень, обмеженість реалізації яких обумовлює наявність супутніх ризиків в частині застосування безпосередньо самої методології та окремо діяльності суб'єктів та експертів, що її застосовують. Позитивно оцінюючи зазначене твердження автора зауважимо, що в удосконалених

структурно-функціональних моделях економічної експертизи проведення річної інвентаризації (підрозділ 3.1 дисертації) та методичному підході до проведення економічної експертизи заробітної плати доцільно було б врахувати визначену ризикову компоненту (підрозділ 3.2 дисертації).

5. У підрозділі 2.3 дисертації наведено динаміку показників результативності аудиторської та ревізійної діяльності в Україні. Встановивши значущість наявних тенденцій активізації аудиту та скорочення ревізійних заходів, логічно було б запропонувати заходи щодо компенсації зниження контролюючої уваги, зокрема, за рахунок посилення внутрішнього контролю тощо.

6. Вважаю, структуру дисертації було б покращено за змістом у разі структуризації 3 розділу не за двома, а трьома підпунктами за рахунок виокремлення в окремий підпункт результати дослідження достовірності експертних висновків.

Проте, висловлені зауваження в цілому не знижують наукову та практичну значимість дисертаційної роботи і створюють методичне підґрунтя для забезпечення економічної безпеки національної економіка засобами економічної експертизи.

Відповідність дисертації вимогам «Порядку присудження наукових ступенів». Дисертаційна робота Шушко Ольги Олегівни на тему «Забезпечення економічної безпеки національної економіки шляхом економічної експертизи», відповідає паспорту спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національного господарства і вимогам пп. 9, 11-14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою КМУ від 24 липня 2013 року № 567 зі змінами і доповненнями, затвердженими Постановами КМУ № 656 від 19.08.2015р. та № 1159 від 30.12.2015р.

Автореферат повністю відображає основні положення, висновки і рекомендації дисертаційної роботи і є ідентичним з результатами дисертації. Наукові положення мають достатній рівень обґрунтованості, їх достовірність

і новизна є об'єктивними та відображають підхід здобувача до розроблення й поглиблення теоретико-методичних і практичних засад забезпечення економічної безпеки національної економіки засобами економічної експертизи.

Загальний висновок. Дисертація Шушко Ольги Олегівни є завершеним самостійним дослідженням, характеризується високим теоретико-методичним та практичним обґрунтуванням поставлених завдань, дозволяє вирішити важливу наукову проблему – забезпечення економічної безпеки національної економіки засобами економічної експертизи в умовах динамічних трансформацій соціально-економічних процесів, тому її автор заслуговує присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

Офіційний опонент,

доктор економічних наук, професор,
Причорноморський науково-дослідний
інститут економіки та інновацій (м. Одеса),
головний науковий співробітник відділу
макроекономіки та державного управління

МІНАКОВА

Світлана Михайлівна

